

теоретичні та психологічні підходи дослідження сутності права, обґрунтовано, виважено, не примітивно розв'язувати проблеми правового регулювання.

Отже, правова система, перебуваючи у тісних взаємозв'язках із правовим життям, правовим середовищем та правовим простором, має соціальну детермінованість, що впливає насамперед на специфіку правотворчості, формування джерел (форм) права. Зазнаючи впливу широкого спектру факторів соціально-економічного, політичного, релігійного, історичного характеру, правова система водночас здатна через свої елементи та їх зв'язки між собою обумовлювати специфіку правосвідомості як інтелектуально-розумового та психологічного процесу, що дає можливість пізнавати та сприймати право в усіх його вимірах, і через пізнання права, у зворотньому порядку, впливати на розвиток права, удосконалення правотворчої та правозастосовної діяльності в межах певної правової системи.

Література

1. Правові системи сучасності: Навчальний посібник для магістрів права / Відп.ред. Ю.С.Шемшученко. – К.: Вид-во «Юридическая думка», 2012. – 492 с.

УДК 342.7 (043.2)

Чабах О. М., старший викладач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини становлять фундаментальну конституційну цінність; саме гарантії прав людини є змістом конституційної держави та критерієм легітимності дій органів держави. Права людини визнаються сьогодні надпозитивними цінностями, які складають фундамент конституціоналізму і сучасних конституцій. Прийнято вважати, що право людини є суб'єктивне право індивіда домагатися від держави захисту її матеріальних і духовних інтересів та цінностей. У свою чергу у держави виникає позитивний обов'язок забезпечити належний захист прав людини і негативний обов'язок утримуватися від вчинення дій, якими порушуються або обмежуються права людини. Інституційною гарантією цього є діяльність широкої мережі неурядових організацій, які забезпечують громадський контроль за ефективністю діяльності влади. Проте, в Україні утворився певний розрив між теорією і практикою прав людини: формально визнані, законодавчо закріплені, вони реально не завжди одержують втілення в життя, оскільки ними нерідко неможливо скористатися. А це є свідченням того, що соціально-правовий механізм захисту прав і свобод людини недостатньо налагоджений.

Справжнє «середовище існування» для прав людини є можливим при демократії, демократичній правовій державі. Демократія, правова держава і права людини є невіддільними одне від одного. Правова держава – гарантія реальності прав людини у плані їх захисту від порушень з боку апарата влади, а права людини – головна умова та ознаки демократії, гуманістичний, людський вимір правової державності. Саме через демократичні засади полягає шлях до реальної інтеграції України в Європейське і світове співтовариство.

Процес захисту прав людини можливий у сукупності зі сприятливими зовнішніми умовами – системою загальносоціальних і юридичних, внутрішньодержавних і міжнародних гарантій.

Міжнародно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина забезпечують право кожного громадянина після використання усіх внутрішньодержавних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод у судові органи відповідних міжнародних і регіональних організацій, членом яких є Україна.

Міжнародно-правові гарантії прав людини закріплені в Загальній декларації прав людини, основних міжнародних пактах і конвенціях (Міжнародний Пакт про громадянські і політичні права 1966 р., Міжнародний Пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Міжнародна Конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1966 р., Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р., Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 р., Конвенція про права дитини 1989 р.). Здійснюються гарантії системою міжнародних органів і організацій: ООН; її головними і допоміжними органами (Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Міжнародний суд та ін.); організаціями, що функціонують під егідою ООН (ЮНЕСКО, МОП).

Регіонально-континентальні забезпечують гарантії відповідні організації (Європейський союз, Рада Європи, Рада прибалтійських держав, Організація африканської єдності, Асоціація держав Південно-Східної Азії, Співдружність Незалежних Держав) та установи (Європейський суд з прав людини й інші).

Європейський суд з прав людини є не лише гарантом ефективного захисту прав людини у межах європейського правового простору, але й зразком унікального для всієї світової громади органу судочинства. За час свого існування (з 1950 р.) зі звичайного механізму контролю з обмеженою відповідальністю він перетворився у незалежний постійний та найбільший міжнародний діючий суд, рішення якого є обов'язковими для держав – членів Ради Європи.

Рішення ЄСПЛ здійснюють безпосередній вплив на реформування національного законодавства держав – членів Ради Європи, завдяки чому відбувається впровадження в українську правову систему європейськи стандартів та досягається зменшення кількості заяв до ЄСПЛ проти України.

Література

1. Загальна декларація прав людини і громадянина від 10.12.1948 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод: Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Мала енциклопедія конституційного права / За ред. Проф.. Ю.Л. Бошицького; Київський університет права НАН України – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – С. 258–259.
4. Точицький М. Європейський правовий простір / М. Точицький // Право України. К.: 2012. – № 3–4 . – С. 301, 303.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Академічний курс / О. Ф. Скакун // Підручник. Видання 2-е, перероблене і доповнене. – Харків.: Еспада, 2009. – С. 223–228.

УДК 340.142.116 (043.2)

Череватюк В. Б., к.і.н., доцент

Лисенко О. М. студентка,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ: ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

Тенденції розвитку континентального права в Європі в останні десятиріччя свідчать про рецепцію прецедентного права, доцільність і корисність судової правотворчості, оскільки норми права для ефективного регулювання суспільних відносин обов'язково припускають певну «абстрактність», їх зміст потребує суддівської конкретизації та оцінки [1, с. 30]. Окремі українські науковці визнають за судовими рішеннями Верховного Суду України значення судового прецеденту і судовим прецедентом вважають не будь-яке рішення Верховного Суду України, а лише те, яке усуває існуючі прогалини у правовому регулюванні суспільних відносин, містить відповідь на питання права (а не факту), і є оприлюдненим у спеціальному виданні [1, с. 31].

Судовий прецедент – це принцип, на основі якого ухвалене рішення у конкретній справі, що є обов'язковим для суду тієї самої або нижчої інстанції при вирішенні в майбутньому всіх аналогічних справ, або виступає зразком тлумачення закону. На думку С. Коссака, дія судового прецеденту залежить від іс-